

KARAKTERGAB MELLEM DRENGE OG PIGER VED FOLKESKOLENS AFGANGSEKSAMEN

12. april 2023

Af Jeppe Fribo Dalgaard, jeda@kl.dk

Karaktergab mellem drenge og piger ved folkeskolens afgangseksamen er mere end fordoblet fra 2011 til 2019. Danskprøverne har haft en stor betydning for karaktergabets størrelse i alle år, men karaktergabets størrelse er i perioden gradvist blevet mere bredt forankret blandt prøvefagene.

HOVEDKONKLUSIONER

- Både pigers og drenges karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangseksamen steg i perioden 2011-2019. Drengenes steg dog ikke lige så meget som pigernes, og som konsekvens er karaktergabets størrelse mere end fordoblet fra -0,38 til -0,83 karakterpoint i perioden.
- Prøverne i mundtlig og skriftlig dansk har under ét haft en stor betydning for karaktergabets størrelse i hele perioden. Fra 2011 til 2019 er karaktergabets størrelse dog gradvist blevet mere bredt forankret blandt prøvefagene, idet andre prøvefag har haft en tiltagende betydning.
- Fællesprøven i fysik/kemi, biologi og geografi er det prøvefag, hvor karaktergabets størrelse er vokset mest i perioden. En del af fagets større karaktergab indtraf i forbindelse med, at prøven blev ændret fra fysik/kemi til fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi.

BAGGRUND

Der har i flere år været fokus på det faglige gab mellem drenge og piger i grundskolen. Resultater i grundskolen kan have konsekvenser for elevernes videre uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet.

Analysen undersøger karaktergabets størrelse mellem drenge og piger ved folkeskolens afgangseksamen 2011-2022 med fokus på de enkelte prøvefags betydning for karaktergabets størrelse.

SÅDAN HAR VI GJORT

Analysen er baseret på registerdata fra Danmarks Statistiks forskerservice, og omfatter elever, der gik i 9. klasse den 30. april i hvert år i perioden 2011-2022.

Elevernes afgangskarakterer er tilknyttet via grundskolekarakterregistret. Karaktergabets størrelse udregnes som forskellen på drenges og pigers gennemsnit både for afgangseksamen samlet set, men også i de enkelte prøvefag.

BAGGRUND

Der har i flere år været fokus på det faglige gab mellem drenge og piger i grundskolen. Pigerne klarer sig generelt set bedre end drengene, og forskellen er øget over tid. Det er et problem, fordi elevernes faglige niveau ved afslutningen af grundskolen kan have konsekvenser for elevernes videre uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet.

Denne analyse undersøger det faglige gab ved folkeskolens afgangseksamen for 9. klasse. Karaktergabets opgøres for de forskellige prøvfag med henblik på at forstå, hvilken betydning de enkelte fag har haft for det samlede karaktergab over tid.

METODE

Analysen er baseret på registerdata fra Danmarks Statistiks forskerservice. Analysen omfatter elever, der var indskrevet i 9. klasse den 30. april i året i perioden 2011-2022. Eleverne har fået tilknyttet oplysninger om deres afgangskarakterer i det pågældende år via grundskolekarakterregistret. For at indgå i analysen, skal eleven have aflagt alle de obligatoriske prøver. En uddybende beskrivelse af populationen kan findes i boks 1.

Prøvfag ved folkeskolens afgangseksamen

Folkeskolens afgangseksamen består af 7-8 obligatoriske prøvfag, heraf 5-6 lovbundne prøver og 2 udtræksfag. Der er fra og med 2022 tilføjet 1 lovbunden prøve mere, som eleverne aflægger i deres praktisk/musiske valgfag i 8. klasse. En elevs karaktergennemsnit er beregnet som gennemsnittet af de obligatoriske prøvfag.

Boks 1

Sådan har vi gjort

Analysen bygger på registerdata fra Danmarks Statistiks forskerservice. Elevregistret og institutionsregistret er brugt til at identificere elever, der pr. 30. april er indskrevet på 9. klassetrin i en grundskole. Grundskoler omfatter her folkeskoler, friskoler og private grundskoler, efterskoler, specialskoler, interne skoler (dagbehandlingstilbud og behandlingshjem), kommunale ungdomsskoler og efterskoler med samlet særligt tilbud.

Ved at opgøre populationen pr. 30. april de pågældende skoleår, analyseres der på elever indskrevet i 9. klasse ved indgangen til prøveterminen i maj og juni for de obligatoriske prøvfag i 9. klasse.

Populationen er yderligere afgrænset til elever, der optræder i befolkningsregistret ved årsskiftet i skoleåret og på dette tidspunkt var 14-17 år. Hvis eleven har afsluttet 9. klasse flere gange, tages der udgangspunkt i den seneste registrering.

Eleverne får tilknyttet oplysninger om deres prøvekarakterer fra grundskolekarakterregisteret. For at indgå i analysen skal eleverne have aflagt alle de obligatoriske prøver, herunder ét humanistisk og ét naturfagligt udtræksfag.

Anm.: Når analysen afgrænses til elever, der har aflagt alle prøver, kan det have en betydning for karaktergabets størrelse, hvis der f.eks. er en ulige udvikling mellem kønnene, i forhold til hvor stor andel, der tager alle prøver. Forskellen mellem andelen af drenge og piger, der tager alle prøverne, er dog forholdsvis stabilt over tid, jf. figur 12 og 13 i bilaget.

Nogle prøvafag består af et antal delprøver, som bliver vægtet således, at hver af prøvafagene betyder lige meget i karaktergennemsnittet. En liste over prøvafagene, delprøver og vægning kan ses i boks 2.

Afgangseksamen efter corona

Folkeskolens afgangseksamen blev afholdt med særlige regler i skoleårene 2019/20-2021/22, idet prøverne har været helt eller delvist aflyst som følge af covid-19.¹ I 2020 blev alle prøver aflyst, og eleverne fik ophøjet deres afsluttende standpunktskarakter til prøvekarakter, hvilket gør det svært at sammenligne resultaterne med andre år.

I 2021 og 2022 var det kun de bundne prøver i dansk, matematik og engelsk, der blev afholdt (svarende til 1-4 i boks 2). Resten af prøverne blev aflyst og elevernes sidste standpunktskarakter blev ophøjet til prøvekarakter. Hvis en elev til en af de afholdte prøver opnåede en lavere karakter end dennes sidste standpunktskarakter i faget, så blev elevens sidste standpunktskarakter ophøjet til prøvekarakter.

Årene 2020-2022 er derfor meget anderledes, og man skal være meget varsom med at konkludere på udviklinger efter 2019. I analysens figurer er tidspunktet for dette brud angivet med en vertikal linje.

Boks 2

De obligatoriske prøvafag ved folkeskolens afgangseksamen (2011-2022)

Lovbundne prøver:

1. Mundtlig dansk
2. Skriftlige dansk
 - Delprøve i læsning (vægt = 0,25)
 - Delprøve i retskrivning (vægt = 0,25)
 - Delprøve i skriftlig fremstilling (vægt = 0,50)
3. Skriftlig matematik
 - Delprøve i matematik uden hjælpemidler (vægt = 0,50)
 - Delprøve i matematik med hjælpemidler (vægt = 0,50)
4. Mundtlig engelsk
5. Fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi
 - Fællesprøven blev indført frivilligt i skoleåret 2015/16 og for alle i 2016/17. I de foregående år er karakteren beregnet ud fra prøvekarakteren i fysik/kemi.
6. Praktisk/musisk valgfag
 - Aflægges i slutningen af 8. klasse og blev indført fra og med 2020/21, sådan at karakteren første gang tæller med ved afgangsårgangen 2021/22.

Udtræksfag:

7. Humanistisk udtræksfag
 - Kristendom, tysk, fransk, historie, samfundsfag, skriftlig engelsk
8. Naturfagligt udtræksfag
 - Mundtlig matematik (2013-), idræt (2015-), geografi, biologi, fysik/kemi (2016-)

Anm.: Prøverne har formentlig ændret sig på forskellige måder i løbet af analyseperioden. Ændringer, i form af hvilke fag der bliver afholdt prøver i, er beskrevet i boksen. Fra og med 2022 er valgfagsprøven aflagt i 8. klasse også en del af folkeskolens afgangseksamen.

Kilde: <https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-proever/proevertimer-proevafag-og-planer/proevafag-i-9-og-10-klasse> og relevante bekendtgørelser om folkeskolens prøver (f.eks. BEK nr 1224 af 31/08/2022).

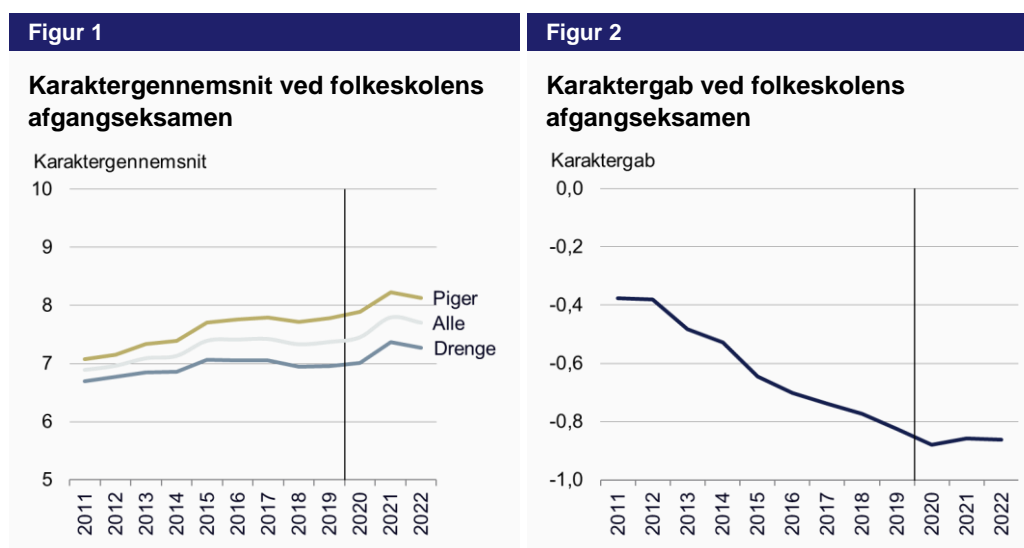
¹ Se BEK nr 501 af 23/04/2020, BEK nr 515 af 24/03/2021, BEK nr 762 af 27/04/2021 og BEK nr 402 af 30/03/2022.

KARAKTERGABET ER MERE END FORDOBBLET

Både drenges og pigers karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangseksamen har været stigende siden 2011, hvilket kan ses i figur 1. Pigers karaktergennemsnit er i perioden 2011-2019 steget med 0,70 karakterpoint, imens drenges til sammenligning er steget med 0,26 karakterpoint. Karaktergabets størrelse er som konsekvens vokset fra -0,38 til -0,83 karakterpoint i perioden, jf. figur 2.

At karaktergennemsnittet er steget for både drenge og piger udelukker ikke, at der kan være undergrupper af drenge og/eller piger med et faldende karaktergennemsnit.

Karaktergennemsnittene har overordnet set været højere i coronaårene, men karaktergabets størrelse har været relativt stabilt mellem 2020 og 2022. Karaktergabets størrelse er dog uanset hvad mere end fordoblet siden 2011.

Anm.: Et negativt karaktergab betyder, at piger har højere karakterer end drenge. Den vertikale streg angiver tidspunktet for, hvornår afgangsprøverne er påvirket af corona, hvorefter man bør være varsom med at sammenligne med andre år, jf. metode-afsnittet.

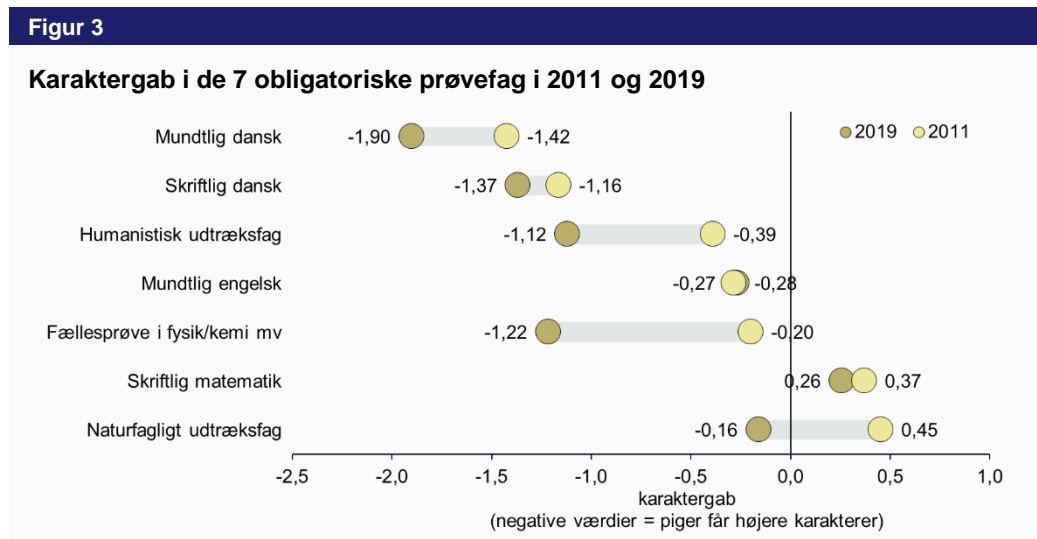
Kilde: KL's egne beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

KARAKTERGABET I DE ENKELTE PRØVEFAG

I figur 3 er karaktergabets størrelse i de 7 obligatoriske prøvfag opgjort i 2011 og 2019. I 2011 havde danskprøverne det største karaktergab i pigernes favør, imens karaktergabets størrelse i skriftlig matematik og naturfagligt udtræksfag derimod var i drengenes favør. I resten af prøvfagene var der et karaktergab i pigernes favør.

I 2019 er billedet ændret en del. Danskprøverne havde stadig de største karaktergab, men karaktergabets størrelse i humanistisk udtræksfag og fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi er øget markant og ligger næsten på niveau med danskprøverne i 2011.

Naturfagligt udtræksfag har mellem 2011 og 2019 skiftet fortegn, så karaktergabets størrelse i 2019 er i pigernes favør, imens skriftlig matematik stadig er i drengenes favør, omend i lidt mindre grad.

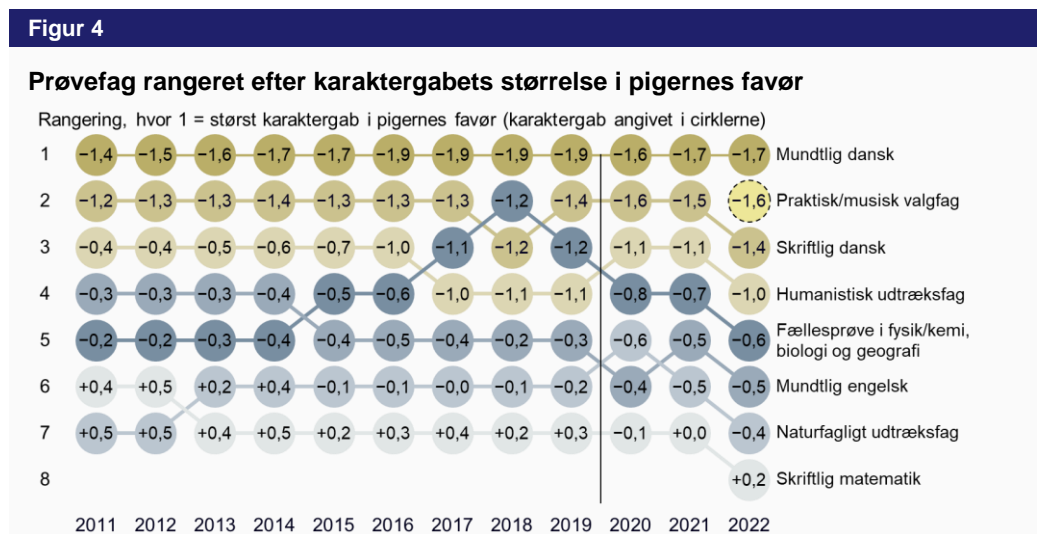

Anm.: En tabel med karaktergab for de obligatoriske prøvfag i årene 2011-2022 kan findes i tabel 1 i bilaget.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det varierer meget fra prøvfag til prøvfag, hvor meget karaktergab er forøget mellem 2011 og 2019. Det er især fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi, humanistisk udtræksfag, naturfagligt udtræksfag og mundtlig dansk, som har haft en forøgelse af karaktergab i pigernes favør i perioden.

Figur 4 viser hvilke fag, der har det største karaktergab i pigernes favør i perioden 2011-2022. Fagene er rangeret sådan, at mundtlig dansk f.eks. får rangeringen 1, fordi det har det største karaktergab i pigernes favør, som f.eks. er -1,4 i 2011.

Rangeringen har været forholdsvis stabil over tid med undtagelse af fællesprøven i fysik/kemi, biologi og geografi, som jo også har haft den største ændring i karaktergab i perioden, jf. figur 3. Fællesprøven i fysik/kemi, biologi og geografi behandles nærmere i et senere afsnit. Det kan også ses, at det praktisk/musiske valgfag, som tæller med første gang i 2022 har et markant karaktergab i pigernes favør, der er næsten lige så stort som i mundtlig dansk.

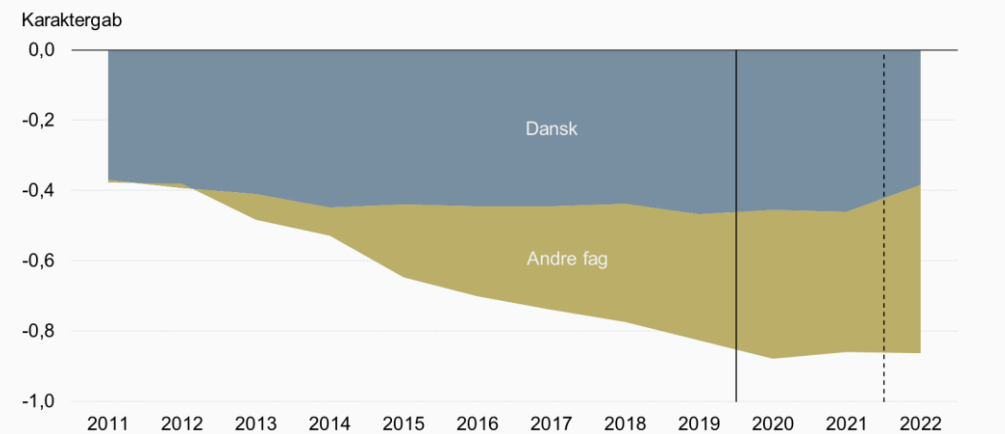

Anm.: Prøvfagene er rangeret efter størrelsen på karaktergab i pigernes favør. Den vertikale streg angiver tidspunktet for, hvornår afgangsprøverne er påvirket af corona, hvorefter man bør være varsom med at sammenligne med andre år, jf. metode-afsnittet.

Kilde: KL's egne beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

Figur 5

Karaktergab dekomponeret på dansk/andre fag

Anm.: Karaktergabets er dekomponeret ved at dividere de enkelte fags karaktergab med 7 (og 8 i 2022), hvorefter fagenes karaktergab summer til det samlede karaktergab. Den vertikale streg angiver tidspunktet for, hvornår afgangsprøverne er påvirket af corona, hvorefter man bør være varsom med at sammenligne med andre år, jf. metode-afsnittet. Den stiplede vertikale streg angiver, hvornår der er 8 prøver i stedet for 7 prøver. Dette skift vil helt naturligt reducere danskprøvernes andel af karaktergabets, da de udgør en mindre andel af prøverne.

Kilde: KL's egne beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

Figur 5 viser det samlede karaktergab dekomponeret på, hvor meget af karaktergabets, der skyldes henholdsvis dansk (mundtlig og skriftlig) og andre prøvfag. Prøverne i dansk har under ét haft en dominerende betydning for karaktergabets i perioden.

Den markante reduktion af danskprøvernes betydning i 2022 skyldes for det første at der indføres en prøve mere, hvilket i sig selv reducerer, hvor meget danskprøverne fylder blandt afgangsprøverne. For det andet havde den nye prøve i valgfag et markant karaktergab i pigernes favør, jf. figur 4.

Andre prøver end dansk har altså haft en tiltagende betydning for karaktergabets mellem 2011 og 2019. I 2019 påvirkede de andre fag under ét karaktergabets med - 0,36 karakterpoint, hvilket er på niveau med danskfagene betydning i 2011. Bemærk, at tallene i figur 5 ikke er identiske med tallene i figur 4, hvilket skyldes, at hvert prøvfag kun slår igennem med 1/7 (1/8 i 2022) i det samlede karaktergab.

At betragte alle fag udover dansk under ét slører den interne variation blandt fagene. Man kan derfor heller ikke sige, at karaktergabets udelukkende bestod af dansk i 2011.²

Alt i alt viser opgørelserne, at det voksende karaktergab mellem 2011 og 2019 ikke blot er udtryk for en forstærkning af de allerede eksisterende forskelle. Det er også en konsekvens af, at karaktergabets er blevet bredere forankret blandt prøvfagene i perioden. Danskfagene betyder meget i karaktergabets, men fordoblingen af karaktergabets skyldes hovedsagligt et øget karaktergab i andre fag end dansk.

² I 2011 havde de prøvfag i kategorien "andre fag", der havde et negativt karaktergab, et samlet karaktergab på -0,12 karakterpoint svarende til 1/3 af danskfagene karaktergab i dette år. Se tabel 2 i bilaget for at se dekomponeringen for alle fag i alle årene.

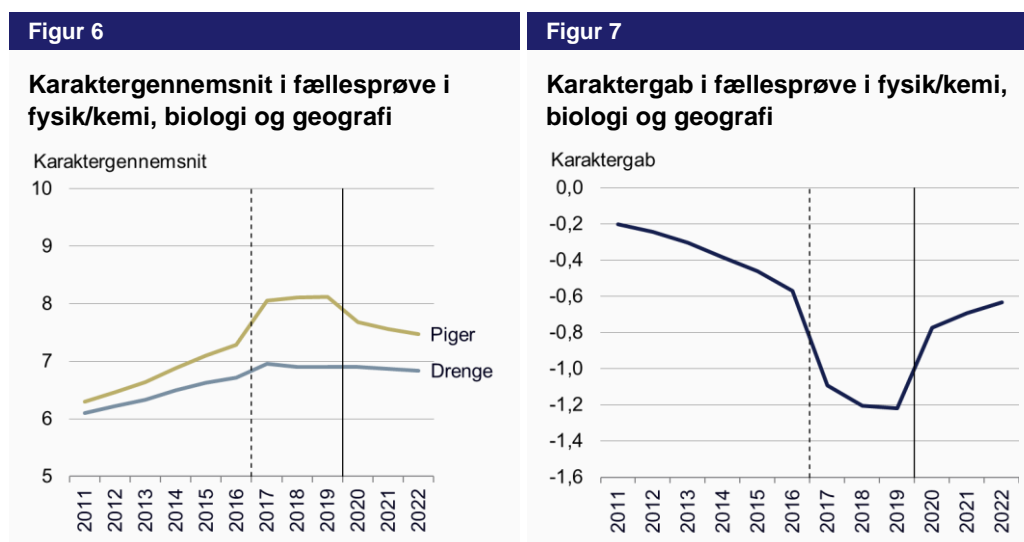
FÆLLESPRØVE I FYSIK/KEMI, BIOLOGI OG GEOGRAFI

Fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi er det prøfefag, hvor karaktergabets størrelse er øget mest i perioden 2011-2019: et helt karakterpoint fra -0,2 til -1,2. Dette prøfefag har haft stor betydning for forøgelsen af det samlede karaktergab fra 2011 til 2019.

Figur 6 viser udviklingen i drenge og pigers karaktergennemsnit i faget 2011-2022. Karaktergennemsnittene for både drenge og piger var støt stigende fra 2011 til 2016, men fordi pigernes steg hurtigere, voksede karaktergabets størrelse samtidigt støt, jf. figur 7.

Fra 2016 til 2017 stiger karaktergennemsnittet en del for både drenge og piger, men markant mere for piger, hvilket medfører en udvidelse af karaktergabets størrelse. Mellem disse år ændrer prøven sig fra at være en prøve i fysik/kemi til en fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi, hvilket er markeret med den stiplede linje.

Fra 2017 til 2019 var karaktererne mere stabile, om end karaktergabets størrelse voksede lidt. Karaktergabets størrelse er blevet reduceret markant under coronaårene, hvor prøvekaraktererne udgøres af ophøjede standpunktskarakterer.

Anm.: Den stiplede vertikale linje angiver, hvornår prøven skifter fra fysik/kemi til fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi. Den solide vertikale streg angiver tidspunktet for, hvornår afgangsprøverne er påvirket af corona, hvorefter man bør være varsom med at sammenligne med andre år, jf. metode-afsnittet.

Kilde: KL's egne beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

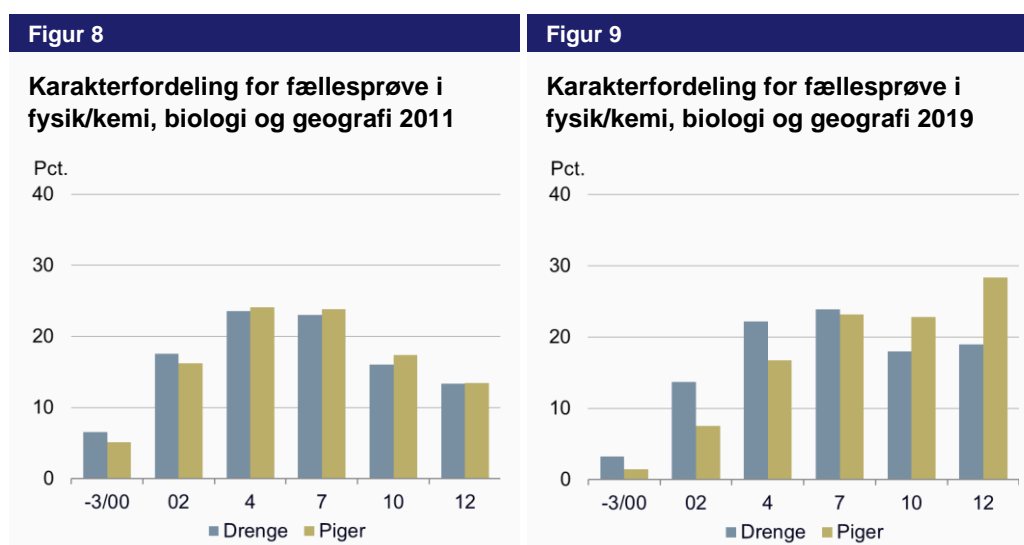
Figur 8 og 9 på næste side viser prøvens karakterfordeling for drenge og piger i 2011 og 2019. I 2011 har pigernes og drengenes fordelinger samme grundlæggende form, om end der er lidt flere drenge, der får karakterer i den lave ende af skalaen (-3/00/02).

I 2019 har karakterfordelingerne ændret form så færre får de lave karakterer og flere får karakterer i toppen. Denne udvikling er mest markant for pigernes fordeling, der næsten helt har mistet sin "bølgeform". Karakteren 12 er således den hyppigste karakter blandt pigerne i 2019.

Karaktergabets størrelse reduceres som nævnt kraftigt under coronaårene, og det fremgår også tydeligt af karakterfordelingerne for disse år, jf. figur 10 og 11.

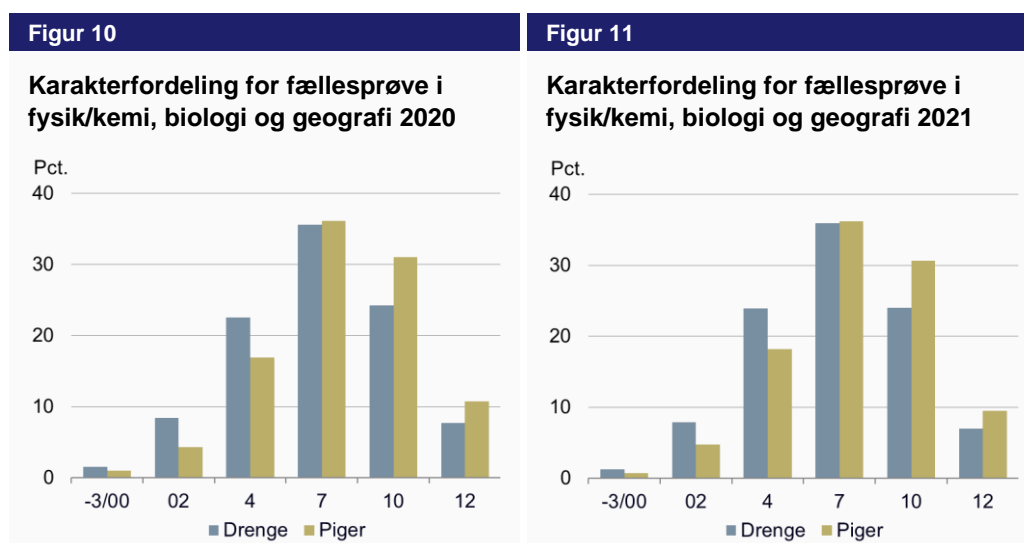
Karakterfordelingerne i disse år har en helt anden form og er spredt omkring 7 som den hyppigste karakter for både drenge og piger, og særligt i toppen har der været en markant reduktion. Prøven dækker flere fag, og ophøjelsen til standpunktskarakter sker derfor som et simpelt gennemsnit af standpunktskaraktererne i de tre individuelle fag, som dernæst afrundes til nærmeste karakter, og rundes op i tilfælde af at gennemsnittet er midt mellem to karakterer.³

Fællesprøven i fysik/kemi, biologi og geografi er et eksempel på, at karaktergabets også er en konsekvens af det måleinstrument, som afgangsprøverne i det hele taget udgør. I hvilke fag der afholdes prøver, prøveformerne og de nærmere omstændigheder har betydning ikke bare de samlede afgangskarakterers niveau, men også på karaktergab mellem forskellige grupper – heriblandt karaktergab mellem drenge og piger.

Anm.: Karaktererne -3 og 00 angives under ét af diskretionshensyn. Karakterfordelingen i 2018 lægger sig meget tæt op ad karakterfordelingen i 2019, og ændringen er derved ikke afhængig af 2019 som sammenligningsår.

Kilde: KL's egne beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

Anm.: Karaktererne -3 og 00 angives under ét af diskretionshensyn. Karakterfordelingen i 2022 ligner til forveksling karakterfordelingerne for 2020 og 2021.

Kilde: KL's egne beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

³ Se BEK nr 515 af 23/03/2021.

BILAG

Tabel 1

Karaktergab i de obligatoriske prøvfag, 2011-2022

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mundtlig dansk	-1,42	-1,49	-1,56	-1,71	-1,75	-1,86	-1,86	-1,89	-1,90	-1,61	-1,74	-1,69
Skriftlig dansk	-1,16	-1,26	-1,30	-1,42	-1,33	-1,26	-1,25	-1,17	-1,37	-1,57	-1,49	-1,38
Mundtlig engelsk	-0,28	-0,29	-0,35	-0,44	-0,44	-0,45	-0,36	-0,24	-0,27	-0,42	-0,51	-0,48
Skriftlig matematik	0,37	0,50	0,41	0,49	0,22	0,32	0,45	0,24	0,26	-0,11	0,02	0,21
Fællesprøve fysik/kemi mv.	-0,20	-0,24	-0,30	-0,38	-0,46	-0,57	-1,09	-1,21	-1,22	-0,77	-0,69	-0,63
Praktisk/musisk valgfag												-1,56
Humanistisk udtræksfag	-0,39	-0,42	-0,51	-0,59	-0,68	-1,01	-1,04	-1,09	-1,12	-1,12	-1,12	-1,00
Naturfagligt udtræksfag	0,45	0,53	0,23	0,36	-0,09	-0,07	-0,01	-0,05	-0,16	-0,56	-0,49	-0,38
Samlet karaktergab	-0,38	-0,38	-0,48	-0,53	-0,65	-0,70	-0,74	-0,77	-0,83	-0,88	-0,86	-0,86

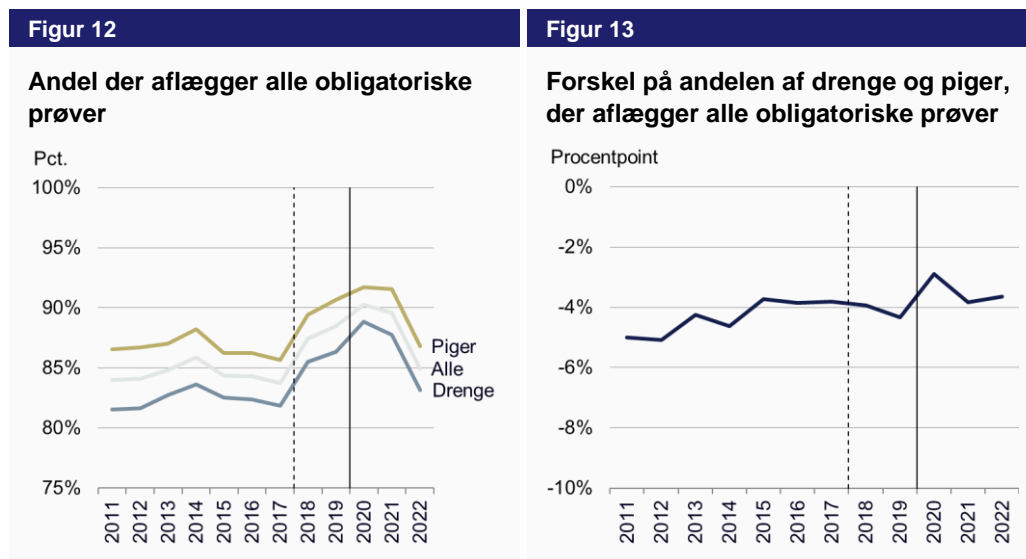
Anm.: Gennemsnittet af karaktergab i prøvfagene er lig det samlede karaktergab.
Kilde: KL's egne beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

Tabel 2

Karaktergab dekomponeret på prøvfag, 2011-2022

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mundtlig dansk	-0,20	-0,21	-0,22	-0,24	-0,25	-0,27	-0,27	-0,27	-0,27	-0,23	-0,25	-0,24
Skriftlig dansk	-0,17	-0,18	-0,19	-0,20	-0,19	-0,18	-0,18	-0,17	-0,20	-0,22	-0,21	-0,20
Mundtlig engelsk	-0,04	-0,04	-0,05	-0,06	-0,06	-0,06	-0,05	-0,03	-0,04	-0,06	-0,07	-0,07
Skriftlig matematik	0,05	0,07	0,06	0,07	0,03	0,05	0,06	0,03	0,04	-0,02	0,00	0,03
Fællesprøve fysik/kemi mv.	-0,03	-0,03	-0,04	-0,05	-0,07	-0,08	-0,16	-0,17	-0,17	-0,11	-0,10	-0,09
Praktisk/musisk valgfag												-0,22
Humanistisk udtræksfag	-0,06	-0,06	-0,07	-0,08	-0,10	-0,14	-0,15	-0,16	-0,16	-0,16	-0,16	-0,14
Naturfagligt udtræksfag	0,06	0,08	0,03	0,05	-0,01	-0,01	0,00	-0,01	-0,02	-0,08	-0,07	-0,05
Samlet karaktergab	-0,38	-0,38	-0,48	-0,53	-0,65	-0,70	-0,74	-0,77	-0,83	-0,88	-0,86	-0,86

Anm.: De enkelte prøvfag summerer til det samlede karaktergab.
Kilde: KL's egne beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

Anm.: Den stiplede vertikale linje angiver, hvornår der blev indført et beståkrav i forbindelse med folkeskolens afgangseksamen. For at bestå skal man aflægge alle obligatoriske prøver og have et karaktergennemsnit på mindst 2,0. Den solide vertikale streg angiver tidspunktet for, hvornår afgangsprøverne er påvirket af corona, hvorefter man bør være varsom med at sammenligne med andre år, jf. metode-afsnittet. Det store fald i andelen, der aflægger alle obligatoriske prøver mellem 2021 og 2022, skyldes til dels, at der ifølge STIL er en række skoler, der har haft problemer med indberetningen af prøvekarakteren i valgfaget. STIL estimerer, at der mangler prøvekarakterer i valgfaget for 1-5% af eleverne. Så længe der ikke er en særlig systematik i, hvem der mangler at få indberettede karakterer, bør det ikke påvirke resultaterne.

Kilde: KL's egne beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.
https://uddannelsesstatistik.dk/Documents/Grundskole/Datadokumentation/DVH_Grundskole_Karakterer.pdf